

Dals-Eds kommun
oversiktsplan@dalsed.se

Förslag till översiktsplan (ÖP) för Dals-Eds kommun

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av yttrandet framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen.

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Skogsstyrelsen, Statens Geotekniska Institut (SGI) och Trafikverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Det är positivt att kommunen tagit så tydlig vägledning i punktform för olika geografiska områden och allmänna. Översiktsplanen ger därför en god vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen tillgodoses. Samtidigt innehåller översiktsplanen ett par i nuläget mindre konkreta förslag som kan ge upphov till skada på riksintressena. Översiktsplanens förslag om att kunna pröva LIS-områden vid kommunens samtliga sjöar och vattendrag kan sammantaget ge stor påverkan på riksintressen för naturvård, friluftsliv eller rörligt friluftsliv. Översiktsplanens förslag att landbaserade fiskodlingar kan placeras i stort sett var som helst i närheten av Stora Le och Örekilsälven kan också skada ovan nämnda riksintressen.

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås för de 19 specificerade områdena i översiktsplanen i de flesta fall är lämplig och förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB. Delar av två områden – Sund (8) och Valsebo-Töliden (9) – bedömer Länsstyrelsen vara olämpliga. Två områden – Bästorp, söder (15) och Mølnerud (18) – bedömer Länsstyrelsen som tveksamma. Det är oklart i vilken grad de bidrar till att stödja service. I översiktsplanen öppnar kommunen också upp för att pröva LIS vid kommunens samtliga strandskyddade sjöar och vattendrag. Att öppna upp så brett för LIS innebär en osäkerhet för kommande prövningar och en risk för att översiktsplanens redovisning av LIS-områden är oförenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB. Länsstyrelsen kan inte bedöma var eller om det är möjligt med LIS utanför de 19 områden som analyserats i översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner samordnas på ett lämpligt sätt.

Planen bedöms inte medföra sådan negativ påverkan avseende människors hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion att det i ett senare planeringskede ska ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap. PBL. Det förutsätter dock att kommunen följer de rekommendationer som översiktsplanen lyfter fram.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Naturvård och/eller friluftsliv (3 kap. 6 § MB) och/eller rörligt friluftsliv enligt (4 kap. 2 §§ MB)

I översiktsplanens vägledning för Stora Le och Örekilsälven skriver kommunen att landbaserade fiskodlingar kan placeras i stort sett var som helst, om avloppsvatten som kommer ut från odlingen har minimal påverkan på miljön. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att placeringarna trots det kan komma i konflikt med riksintressen. Översiktsplanen saknar en analys om var och vilken omfattning det är möjligt med fiskodlingar sett till påverkan

på riksintressen. Länsstyrelsen kan inte utesluta risk för påtaglig skada på riksintressena.

Satsningen på fisketurism i Örekilsälven är positiv, men det kan tydliggöras i översiktsplanen att den inte får medföra påtaglig skada på riksintressena.

För Nössemark har kommunen tagit fram vägledning som säger att avvägningar ska ske mellan riksintresse och behovet att utveckla Nössemark. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att kommunen ändrar till att riksintressena ska tillgodoses och skyddas från påtaglig skada. Att utveckla Nössemark är ett allmänt intresse som inte får vägas mot riksintressena om detta medför påtaglig skada på riksintressena.

För Håbol skriver kommunen att det finns utvecklingspotential längs östkustdelen av Stora Le. Det bör förklaras vad det kan innebära och hur man ska tillgodose riksintressen.

Kulturmiljövård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsen bedömer att förslaget tillgodoser riksintresse för kulturmiljövården. Få förändringar planeras inom berörda riksintresseområden. När det gäller utveckling kring centralorten är det viktigt att fornlämningsmiljöerna, som utgör kärnvården i riksintesseområdet för kulturmiljövården Dals-Ed (P10) säkerställs i efterföljande planering.

Miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen bedömer att det som föreslås medverkar till att MKN enligt 5 kap. MB följs. I samrådsversionen av översiktsplanen fanns en punkt under vägledning om att det i samband med kommande detaljplanering och/eller bygglovsansökningar bör genomföras miljöbedömningar/utredningar där eventuell påverkan på gällande miljö kvalitetsnormer för berörda vattenförekomster analyseras och beaktas. Den har tagits bort ur förslaget. Länsstyrelsen anser att denna punkt är viktig och bör tas med i översiktsplanen igen.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunen föreslår 19 LIS-områden, men också att områden som ligger utanför LIS-områdena kan prövas om kommunen bedömer att riktlinjer för LIS uppfylls.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås för de 19 specificerade områdena i översiktsplanen i de flesta fall är lämplig och förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB. Delar av två områden – Sund (8) och Valsebo-Töliden (9) – bedömer Länsstyrelsen vara olämpliga. Vid Sund (8) bedömer Länsstyrelsen att det norra området är olämpligt som LIS-område, då det riskerar att skada berörda riksintressen.¹

¹ Riksintressen för såväl naturvård, friluftsliv (enligt 3 kap. 6 § MB) som rörligt friluftsliv (enligt 4 kap. 2 § MB).

Resultatet av kommande naturinventeringar får avgöra om de södra områdena är lämpliga som LIS-områden. Vid Valsebo-Töliden (9) bedömer Länsstyrelsen att vattenområdena behöver undantas. Lämplig avgränsning är längs med vägen. Två områden – Bästorp, söder (15) och Mølnerud (18) – bedömer Länsstyrelsen som tveksamma. Det finns inte någon tätort i närheten vars service självklart kan stödjas. Motiven för hur områdena stödjer service behöver utvecklas. Mølnerud (18) är dessutom relativt orört idag.

Högens Gård (19) har sedan samrådet utökats med vattenområden. Länsstyrelsen saknar en motivering till varför LIS-området måste sträcka sig så långt ut i sjön.

Länsstyrelsen kan inte bedöma var eller om det är möjligt med LIS utanför de 19 områden som analyserats i översiktsplanen. Att öppna upp för att pröva LIS vid samtliga strandskyddade sjöar och vattendrag om riktlinjerna för LIS uppfylls gör det svårt att få en uppfattning om hur många och hur stora områden som kan bli aktuella. Det kommer att bli en stor osäkerhet om framtida dispenser eller upphävanden av strandskydd kommer att vinna laga kraft. Utan någon form av kvantifiering är det omöjligt att bedöma om strandskyddets syften kommer att påverkas i så pass liten omfattning som lagstiftningen avser. Bestämmelserna om LIS är främst ett planeringsinstrument där kommunerna ges möjlighet att redovisa områden i översiktsplanen som ska vara vägledande för kommande dispensprövningar. Det som anges under rubriken *Övriga områden* är främst ett förtydligande av lagtexten och vad som behöver utredas i ett enskilt ärende. När det finns en översiktsplan som pekar ut LIS-områden minskar enligt domstolspraxis möjligheten att nyttja LIS-bestämmelserna utanför de utpekade områdena.

För de LIS-områden som går ända ned till vattenkanten behöver kommunen utveckla motiven till det, alternativt redigera kartorna så att kravet på fri passage tydligt framgår. Kommunen lyfter fram allmänhetens fria passage, men det bör framgå att fri passage också är viktigt för växt- och djurlivet.

Kommunen skriver att den sammanlagda effekten av LIS-planen på tillgången till stränder är ointressant eftersom sannolikheten att alla föreslag genomförs är liten. Länsstyrelsen delar inte den slutsatsen. Det är just konsekvenserna av genomförandet av översiktsplanen i sin helhet, som ska konsekvensbedömas i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB). Det får sedan ställas mot andra rimliga alternativ, till exempel att LIS-områdena inte kommer att utnyttjas i någon större omfattning. I och med att kommunen i översiktsplanen också öppnar upp för att pröva LIS vid samtliga strandskyddade sjöar och vattendrag är det också ett alternativ som behöver konsekvensbedömas.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som berör andra kommuner samordnas på lämpligt sätt.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Skyfall och översvämning

Länsstyrelsen välkomnar översiktsplanens vägledning för hur skyfalls- och översvämningsfrågor ska hanteras i kommande detaljplanering och att kommunen avser att ta fram en klimatanpassningsplan. Om kommunen vill utveckla vägledningen ytterligare kan kommunen komplettera vägledningen med en punkt om att i kommande detaljplaner alltid beakta framkomligheten till planområdet. Länsstyrelsen anser att det vanligtvis räcker med att beräkna 100- och 200-årsregn när nya detaljplaner tas fram.²

I vägledningen under avsnittet om översvämning står att det eventuellt finns översvämningssrisk vid Stora Le och att lägsta nivå för byggnation är +105 meter för färdigt golv (RH 70). Om en sådan exakt nivå ska anges i översiktsplanen bör det framgå vilken sjönivå den är anpassad efter och varför.

Farligt gods

Ett antal av de föreslagna utvecklingsområdena ser ut att ligga helt eller till viss del inom 150 meter från farligt godsled (väg och/eller järnväg). En riskutredning i ett senare planeringsskede kan visa att vissa specifika verksamheter inte är lämpliga inom ett utvecklingsområde eller att det krävs riskreducerande åtgärder.

Översiktsplanens avsnitt om farligt gods inkluderar ett antal vägledande punkter. De vägledande punkterna tycks bygga på en utredning gjord inför detaljplanearbete i Ed år 2014. Det är inte lämpligt att basera en generell vägledning i en översiktsplan på en riskutredning som är gjord för en specifik detaljplan. Riskutredningar för detaljplaner är platsspecifika och slutsatserna är beroende av många faktorer, till exempel vilken typ av verksamhet som planeras och topografi. Nödvändiga skyddsavstånd kan bero på typ av verksamhet och antalet personer som vistas i området. Länsstyrelsen rekommenderar att de mer generella vägledande punkterna behålls och att de mer specifika stryks eller anges som exempel på åtgärder. Beträffande punkten om att människor själva ska kunna stänga av ventilationen i byggnader så är den generellt svår att få till i bostadshus och kan bli begränsande i ett senare skede.

Miljöfarlig verksamhet

Översiktsplanen innehåller en redovisning av miljöfarliga verksamheter och vilka störningar som dessa kan ge upphov till, men översiktsplanen kan kompletteras med en vägledning som tydligare slår fast att ny bebyggelse inte bör läggas nära befintliga miljöfarliga verksamheter.

² I översiktsplanen nämns 1000-årsregn.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter - övriga allmänna intressen

Jordbruksmark

Översiktsplanen innehåller en vägledning för hur jordbruksmarken ska hanteras. För att vägledningen ska bli tydligare och mer korrekt behöver meningen om kravet att ta fram en lokaliseringsutredning flyttas upp till första punkten i vägledningen. Kravet på lokaliseringsutredning hänger samman med det som står i den punkten.

Beredning

Detta beslut har fattats av länsöverdirektören Lisbeth Schultze efter föredragning av kulturgeografen Torbjörn Sahl. I den slutliga handläggningen har även länsarkitekten och funktionschefen Andreas Lidholm deltagit. Företrädare för landsbygdsavdelningen, miljöskyddsavdelningen, naturavdelningen, samhällsavdelningen och vattenavdelningen har bidragit till beredningen av detta yttrande.

Lisbeth Schultze

Torbjörn Sahl

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Yttranden för kännedom från:

Skogsstyrelsen, daterat 2021-07-01

SIG, daterat 2021-07-09

Trafikverket, daterat 2021-06-17

Kopia till:

Skogsstyrelsen, SIG och Trafikverket